

⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву: *Закон України* від 16.09.2008 р. – № 509-VI // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 192; Про запобігання впливу фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: *Закон України* від 25.12.2008 р. № 800-VI // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 4; Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення фінансових механізмів здійснення інвестицій у будівництво житла: *Закон України* від 18.12.2008 р. № 692-VI // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 44; Про схвалення Концепції Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009-2016 роки: *Розпорядження Кабінету Міністрів України* від 05.11.2008 р. № 1406-р // Офіційний вісник України. – 2008. – № 86. – Ст. 2896.

⁹ Про заходи щодо здешевлення вартості будівництва житла: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 27.08.2008 р. № 772 // Урядовий кур'єр. – 2008. – 10.09.2008 р. № 167; Деякі питання іпотечного кредитування: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 11.02.2009 р. № 127 // Урядовий кур'єр. – 03.03.2009 р. – № 38; Про затвердження Порядку надання державної підтримки для забезпечення громадян доступним житлом: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 11.02.2009 р. № 140 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 14. – Ст. 436.

¹⁰ Деякі питання забезпечення будівництва доступного житла: *Розпорядження Кабінету Міністрів України* від 05.03.2008 р. № 407-р // www.rada.gov.ua

¹¹ Про затвердження Порядку кредитування будівництва та придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 28.01.2004 р. № 88 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 20; Про затвердження Порядку надання державним службовцям, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов, безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 18.02.2004 р. № 182 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 36; Про затвердження Порядку часткової компенсації відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 04.06.2003 р. № 853 // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 110.

¹² Про затвердження Переліку внутрішніх опоряджувальних робіт, без виконання яких можливе прийняття в експлуатацію житлових будинків, та Переліку виконавчої та іншої документації, що надається приймальною комісією при прийнятті в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: *Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України* від 24.12.2008 р. № 637, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20.01.2009 р. за № 39/16055 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 5. – Ст. 156.

Резюме

Статтю присвячено дослідженню проблем правового регулювання кредитування будівництва доступного житла в Україні. Визначено напрями вдосконалення законодавства у зазначеній сфері. Виокремлено особливості, характерні для кредитування будівництва житла за програмою «Доступне житло».

Ключові слова: фінансування будівництва доступного житла; державне кредитування будівництва житла; банківське кредитування будівництва житла з компенсацією зобов'язань частково за рахунок бюджетних коштів.

Резюме

Статья посвящена изучению проблем правового регулирования кредитования строительства доступного жилья. Определены пути совершенствования законодательства в данной сфере. Выделены особенности, характерные для кредитования строительства жилья по программе «Доступное жилье».

Ключевые слова: финансирование строительства доступного жилья; государственное кредитование строительства жилья; банковское кредитование строительства жилья.

Резюме

The article is dedicated to the study of the problems arising out of legal regulation of loans for the purpose of affordable housing construction in Ukraine. The ways in which improvement of the current legislation can be brought about are defined. Specific features of financing of housing construction under the program «Affordable housing» are also described.

Key words: state financing of affordable housing; state crediting of the housing building; bank lending of the house building with the liability compensated partially at the expense of the budgetary funds.

Отримано 18.02.2010

Л. В. ТРОФІМОВА

Лариса Віталіївна Трофімова, кандидат юридичних наук, ст. науковий співробітник НДІ фінансового права

ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПОНЯТЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВИ

Розвиток науки фінансового права і юридичної практики у сфері фінансової діяльності держави свідчать про наявні проблеми правового регулювання у фінансовій політиці держави на сучасному етапі

формування податкової системи, направленої на соціально-економічне зростання, покращення добробуту населення і цивілізоване державотворення. Прагнення держав служити інтересам людини і задовольнити потреби суспільства стикається з труднощами різного характеру, потребує напруження розуму, політичної волі, вирішення завдань практичного і правового змісту та відповідного регулювання.

Зазвичай, політику розуміють як сукупність засобів та методів для реалізації інтересів і досягнення цілей, що є цілеспрямованою діяльністю у галузі взаємовідносин між різними групами у соціальному середовищі, державами й народами, що пов'язана із боротьбою за здобуття і утримання влади і використовується як знаряддя регулювання, (формування) стосунків між ними.

Незважаючи на заходи, що вживаються з метою подолання кризових явищ у фінансовій сфері, відсутність узгодженої фінансової політики, єдиних підходів до термінології у цій сфері негативно впливає на реалізацію конституційних прав і свобод людини та громадянина, проведення соціальних перетворень та економічний розвиток, викликає недовіру до фінансового сектора, створює негативний імідж держави на міжнародній арені.

Проблеми фінансової політики наявні, як предмет пошуку, у дослідженнях багатьох теоретиків та практиків, і не лише фінансистів, а й економістів, істориків, юристів, політологів різних часів, зокрема: М. Я. Азарова, В. Л. Андрущенко, Р. К. Ариксбаєва, А. М. Бабица, Ш. Бланкарта, Б. Н. Хунге, Дж. М. Б'юкенена, О. Д. Василюк, З. С. Варналія, І. М. Ваховича, Л. К. Воронової, А. О. Єпіфанової, Т. І. Єфименко, І. І. Д'якової, І. Б. Завірухи, С. В. Запольського, Р. Кемпбелла, Макконнелла, Т. Т. Ковальчука, А. Т. Ковальчука, М. П. Кучерявенка, Л. Ш. Лозовського, Н. А. Малій, П. В. Мельника, Р. А. Набієва, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, Л. П. Пилипенко, П. П. Гай-Нижник, М. Долішнього, М. В. Грідчина, Б. А. Райзберга, Н. С. Рязанової, Л. А. Савченко, І. В. Сало, В. К. Сенчагова, Е. Б. Стародубцевої, Стенлі Л. Брю, Л. Л. Тарангул, В. Б. Тропіної, В. М. Федосова, Ф. О. Ярошенка та багатьох інших.

У великому енциклопедичному юридичному словнику політика (від грец.- державні або суспільні справи) – це система цілей та засобів їх досягнення тієї чи іншої держави у сфері внутрішнього і зовнішнього життя¹.

На нашу думку, фінансова політика поєднує об'єктивно сформовану, цілісну і відносно відокремлену групу функціонально взаємозумовлених і структурно пов'язаних норм права, що регламентують конкретно визначені суспільні відносини, пронизуючи усі складові фінансової діяльності держави, що, водночас, є комплексом правових, фінансово-економічних, освітніх, організаційних заходів, спрямованих на створення цілісної та стабільної фінансової системи. Завданням фінансової політики держави є наближення (гармонізація) інтересів учасників фінансових відносин, оптимальне узгодження доцільності та необхідності щодо здійснення різних заходів впливу на економічні процеси і поведінку населення з метою створення, розподілу і використання фондів фінансових ресурсів для задоволення різних потреб (держави, громадян та їх об'єднань) при виконанні державою своїх функцій.

З метою здійснення ефективної державної фінансової політики контроль як сукупність засобів державного регулювання забезпечує національну безпеку держави і дотримання інтересів громади. Державний контроль за реалізацією фінансової політики здійснюють різні органи, зокрема, Кабінет Міністрів України, а громадський контроль у сфері фінансової діяльності держави-суб'єкти, утворені на громадських засадах у порядку, визначеному законодавством.

Конституцією України передбачено, що виключно законами України встановлюються (ст. 92): засади створення і формування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків². Поєднання політики реформ із заходами фінансової стабілізації в державі є складовою фінансової безпеки при захисті національних фінансових інтересів. Потрібно врахувати, що належно, своєчасно забезпечити конституційні права і свободи громадян держава спроможна при відповідальній владі, сумлінному виконанні кожним податкового обов'язку і наявності науково-обґрунтованої фінансової політики.

Разом із тим, в Україні на сьогодні немає законодавчого акта щодо основ побудови фінансової політики та засад створення і формування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків, відсутній єдиний підхід до визначення термінів фінансова звітність, фінансовий ринок, фінансова політика. На нашу думку, досконале правове закріплення понятійно-категоріального апарату сприятиме не лише формуванню високого рівня правової культури суспільства, удосконаленню процесів правозастосування, а й недопущенню проявів корупції, забезпеченню реалізації принципу верховенства права, адже метою соціальної держави має бути служіння і всебічне забезпечення добробуту людини.

Нормативно-правовими актами України визначено поняття: ринок цінних паперів, ринок фінансових контрактів, ринок України, ринок товару (товарний ринок), ринок товарів (робіт, послуг), ринок котирувань, проте фінансовий ринок як поняття не визначено. Проблеми теоретичних і практичних аспектів формування раціональної фінансової політики і побудови оптимальної податкової системи присвячували свої дослідження вітчизняні і зарубіжні вчені-правники, історики, економісти, практики, науковці у галузі фінансового і адміністративного права.

В юридичній термінології «ринок» визначається як сукупність фінансово-економічних відносин, що виявляються у сфері обміну товарами(предметами, цінностями, речами) між виробниками і споживачами, що відокремилась унаслідок розподілу праці з поглибленими зв'язками; як суб'єкт господарювання, утворений на відведеній земельній ділянці та зареєстрований в установленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг і створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами у залежності від попиту і пропозиції.

В енциклопедії банківської справи України фінансовий ринок визначено як сферу грошових відносин, що виникають у процесі купівлі – продажу фінансових активів як зобов'язань економічних доходів. Фінансовий ринок є зворотною стороною економічного явища, що називається грошовим ринком. Так, американський економіст Фредерік С. Мишкін називає фінансовий ринок тим сектором грошового ринку, на якому кредитори та позичальники зустрічаються безпосередньо, і протиставляє його сектору фінансові посередництва. Близьку до цієї позицію займає економіст А. Мертенс, який вважає, що предметом торгівлі на фінансовому ринку є цінні папери, тобто найближче до ринку цінних паперів. Більшість авторів розглядають фінансовий ринок не як явище, а як сукупність окремих фінансових ринків, на кожному з яких виступає специфічний об'єкт торгівлі – фінансовий актив чи фінансова послуга (цінні папери, кредити, іноземна валюта, страхові послуги тощо)³.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» визначає *фондовий ринок* (ринок цінних паперів) як сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів)⁴. *Ринок України* як поняття визначено у Концепції⁵ переходу Української Радянської Соціалістичної Республіки до ринкової економіки від 01.11.90 № б/н., а Закон України «Про концепцію функціонування і розвитку фондового ринку в Україні» від 29.04.94 № 277⁶ визначає *ринок цінних паперів*, Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1789 сформульовано категорію *ринок фінансових контрагентів*⁷.

Основні *засади грошово-кредитної політики* як комплексу змінних індикаторів фінансової сфери, що дають можливість Національному банку України з допомогою інструментів (засобів та методів) грошово-кредитної політики здійснювати регулювання грошового обігу та кредитування економіки з метою забезпечення стабільності грошової одиниці України як монетарної передумови для економічного зростання і підтримки високого рівня зайнятості населення визначені Законом України «Про національний банк України»⁸, а саме поняття *облікова політика* банку як сукупності визначених у межах чинного законодавства принципів, методів і процедур, що використовуються банком для подання фінансової звітності закріплено постановою НБУ⁹. У банківській сфері вживається також термін *активний ринок* – ринок якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною¹⁰.

Юридичні особи та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які відповідно до закону мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України є учасниками ринків фінансових послуг згідно Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»¹¹. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» визначає фондовий ринок (ринок цінних паперів) як сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

На нашу думку, комплексне і багатогранне поняття *фінансовий ринок* включає в себе грошово-кредитну та інвестиційну складову, тому в Конституції України можна використати більш уніфіковану (просту і зрозумілу) категорію, враховуючи що в міжнародному середовищі широко використовується термін *глобальний фінансовий ринок*. Фінансовий ринок, на нашу думку, як узагальнене поняття має власну структуру (суб'єкт, об'єкт, предмет, потреби, цілі, засоби) і характеризує урегульовану фінансово-правовими нормами систему відносин між державою і різними суб'єктами (зовнішній і внутрішній аспект) у сфері фінансової діяльності останньої з приводу формування, розподілу і перерозподілу, використання фондів грошових коштів (активів), що охоплює усю економіку, управлінську й соціальну сферу та відображає особливості розвитку суспільства в конкретній історичний період.

Цілеспрямований вплив права на суспільні відносини зокрема забезпечується усіма його формами, у тому числі такою, як правозастосування. Застосування юридичних норм викликане необхідністю забезпечити ефективність впливу права на суспільні відносини і з цієї точки зору є логічним і невід'ємним елементом дослідження правового регулювання управлінської діяльності, практика застосування законодавства щодо забезпечення фінансової діяльності держави.

Реалізація функцій будь-якої державної інституції задля досягнення поставлених цілей і виконання завдань відображає її роль у суспільстві (забезпечення конституційних гарантій; зрозумілі для людей поведінкові моделі; соціальна активність; захист національних інтересів). За Конституцією України Рада Національної безпеки України розробляє основні засади грошово – кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням (ст. 100); Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної політики та податкової політики (ст. 116); Автономна Республіка Крим розробляє, забезпечує і виконує бюджет Автономної Республіки Крим на основі єдиної податкової і бюджетної політики України, хоча ст. 116 не містить такої складової фінансової політики як бюджетна політика, що, на нашу думку, логічно розуміється (ст. 118).

Проблемою здійснення фінансової діяльності в державі є недоліки побудови фінансової політики з огляду на її короткострокове орієнтування. У розумінні *довготривалості* щодо стратегії розвитку єдності підходів немає, враховуючи, що на сьогодні схвалено: енергетичну стратегію до 2030 року; стратегію подолання бідності до 2009 року та її складової – стратегію заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню до 2006 року; стратегію національної безпеки як базу для розробки конкретних програм, проектів та планів заходів за складовими державної політики та механізмів їх реалізації, що розрахована на період досягнення визначених нею цілей; стратегію розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2010

року; обговорювалась стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки; схвалено стратегію соціально-економічного розвитку до 2015 року.

Наприклад, Законом України «Про організацію оборонного планування» визначено поняття *стратегія національної безпеки України* як узгоджену за метою, завданнями, умовами і засобами довгострокову комплексну програму практичних дій щодо забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. У Законі України «Про державний матеріальний резерв» вживається поняття *стратегічні потреби* держави у запасах, необхідних для забезпечення національної безпеки держави, стабілізації її економіки. Положеннями Послання Президента України «Шляхи радикальних економічних реформ» (1994) визначено порядок вирішення завдань стартового етапу економічних реформ, а також механізми подолання глибокої кризи української економіки, а визначення шляхів виведення української економіки на сталий розвиток було головною позицією Стратегії соціального та економічного розвитку на 2000–2004 рр., якою зазначалось про соціальну переорієнтацію економічної політики як основної мети здійснюваних реформ («у попередній період за умов глибокої економічної скрути, коли криза поглинала усі фінансові ресурси суспільства, реалізація такої політики була неможливою»). Указом Президента України від 23.02.00 №276 «Про першочергові заходи щодо реалізації Послання Президента України до Верховної Ради України «Україна: пост в XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 рр.», доручалось Кабінету Міністрів України покласти в основу Програми діяльності Кабінету Міністрів України положення, висновки та завдання, що містяться у Посланні Президента України, а головною метою Програми стало досягнення визначених у даному Посланні темпів економічного зростання як основи вирішення всього комплексу завдань соціально-економічної політики на наступні п'ять років. Разом з тим, у розділі III Стратегії «Політика економічного зростання» у підрозділі «підвищення надійності грошової та фінансової стабілізації» щодо розвитку держави йдеться про подальше зміцнення грошової та фінансової стабільності, запровадження політики гнучкого валютного курсу, монетарної політики, грошово-валютної політики, бюджетної політики, дисконтної політики Національного Банку України, що розуміються як завдання фінансової політики. Додаткове регулювання фінансового ринку передбачено Законом України «Про Основні засади державної політики по управлінню державним боргом України на 2000–2004 рр.».

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.08 № 1656-р із змінами від 01.07.09 № 734-р схвалено Стратегію розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2010 року. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії на першому етапі здійснюватиметься у межах бюджетних асигнувань, на наступних етапах – за рахунок власних коштів підприємств авіаційної промисловості, а також кредитів, інвестицій та інших джерел. Енергетична Стратегія України на період 2030 року схвалена в розпорядженні Кабінету Міністрів України від 15.03.06 № 145-р із змінами і доповненнями, внесеними Розпорядженням Міністерства палива та енергетики України від 26.03.08 вживаються терміни цінова, зовнішньоекономічна політика, енергетична політика, експортна політика, тарифна політика, політика фінансування, довгострокова політика розвитку вугільної промисловості.

Можна зробити висновок про наявність різних підходів до розуміння окремих базових категорій щодо регулювання фінансових правовідносин, відсутність на сьогодні єдиної державної довготривалої стратегії розвитку, а тому актуальність подальших наукових досліджень у даному напрямку у фінансовому праві не викликає сумніву. Недостатньо мати найпрогресивніші плани і, приклавши спільних зусиль (науковці, практики, громадськість), скласти ідеальні стратегії, концепції, програми, проекти розвитку країни, пропагувати проведення реформ, оскільки без якісних законів і правової культури суспільства очікуваного результату соціально-економічного зростання швидко досягнути неможливо.

Для забезпечення реалізації цілей фінансової політики держави (зростання добробуту і економічного зростання, забезпечення соціально-економічної ефективності) необхідно виконати наступні, на нашу думку, завдання:

забезпечити координацію роботи, у першу чергу, Міністерства економіки та Міністерства фінансів з політичними організаціями та громадськістю при формуванні фінансової політики;

на основі стратегічного плану розвитку держави підготувати та прийняти, забезпечивши виконання, узгоджені концепції, програми, плани, закони та інші управлінські рішення з метою ефективного розміщення фінансових ресурсів та розподілу доходів;

удосконалити систему фінансового контролю та забезпечити високий рівень фінансової дисципліни для захисту прав власності і інтересів майбутніх поколінь;

вжити заходи до підвищення правосвідомості в суспільстві, податкової культури шляхом дотримання фінансового законодавства з метою створення умов для зайнятості і господарювання;

забезпечити достовірність показників фінансової звітності з метою стабільності розвитку;

проводити динамічне обстеження і аналіз зовнішнього і внутрішнього фінансового ринку задля ефективності використання фінансових ресурсів.

Розвиток ринкових відносин диктує нові вимоги до розуміння термінів різних галузей права. У нормах права фінансового, цивільного, конституційного, господарського законодавства часто зустрічається різна термінологія стосовно розуміння і уживання категорії фінансова звітність. За відсутності закону про фінансовий контроль в Україні і чіткого (єдиного, недвозначного) визначення дефініції «фінансова звітність», як системної категорії, складно суб'єктам дотримуватися фінансової дисципліни, оскільки законодавець ото-

тожнює поняття фінансова і бухгалтерська звітність, а інколи закріплює у нормативно-правових актах інститут фінансової звітності без глибоких наукових розробок, без урахування облікової політики держави, без урахування особливостей в обліку органів місцевого самоврядування, підприємства, приватного власника.

Поняття «фінансова звітність» не знайшло сьогодні належного осмислення і тлумачення у правовій науці, відображення як системної правової категорії, хоча в законодавчих актах і підзаконному регулюванні має досить тривалу історію уживання, використання. Фінансова звітність розуміється як бухгалтерська звітність, що містить *інформацію про фінансове становище*, результати діяльності та рух грошових коштів, а також як бухгалтерська та статистична звітність, що містить *інформацію про фінансовий стан*; як *система взаємопов'язаних узагальнюючих показників*, що відображають фінансовий стан.

Конструкція норми «фінансова звітність» передбачає реалізацію юридичних обов'язків певних осіб звітувати за фінансові результати своєї діяльності. Носієм права знати інформацію про фінансовий стан суб'єкта фінансово-правових відносин володіє не лише держава, а й народ у можливих і визначених випадках (опублікована фінансова звітність банків, акціонерних суспільств, інше), передбачених законом, враховуючи захист інформації.

З метою оптимізації визначень щодо фінансової звітності та покращання термінології доцільно вказати, що методів її складання є багато, а саме: нормативний, балансовий, аналітичний, економіко-математичний та інші. Тому, на нашу думку, найбільш оптимальним було би фінансову звітність визначати як систему взаємопов'язаних узагальнюючих показників фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта та статистичної інформації за звітний період, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб різних користувачів у обсягах, за формою та у спосіб, визначений законом.

Актуальним питанням сьогодення є: удосконалення національного законодавства шляхом імплементації та гармонізації із законодавством Європейського Союзу; розроблення і прийняття закону про заходи фінансового контролю за доходами та витратами посадових осіб публічної служби; проведення аналізу законодавства з метою виявлення недоліків, що впливають на здійснення фінансової діяльності держави і реалізацію фінансової політики, формування сучасного фінансового ринку; запровадження навчальних програм для студентів та державних службовців з питань особливостей формування і реалізації фінансової політики; інформування громадськості про розроблені законопроекти з питань фінансової діяльності держави; розміщення соціальної реклами з питань розвитку фінансового ринку. Не менш важливим в реалізації фінансової політики залишається проведення інституційної реформи шляхом удосконалення фінансової системи; удосконалення структури органів державної влади та місцевого самоврядування з метою недопущення дублювання функцій і економії коштів на утримання апарату управління; розроблення порядку проведення оцінки ефективності органів фінансового контролю; утворення Національного бюро аудиту. Виконання таких важливих, на нашу думку, завдань неможливо без забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськістю шляхом участі у формуванні і реалізації фінансової політики; організації громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування; удосконалення і спрощення процедур отримання інформації за запитом фізичних осіб; висвітлення у засобах масової інформації етапів реалізації довготривалої фінансової політики і результатів проведення соціологічних і наукових досліджень.

Як відомо, правове регулювання – це процес, що ґрунтується на відповідному рівні правосвідомості й правової культури суспільства, забезпечується системою державних органів усіх гілок влади і впливає на розвиток суспільних відносин, проте динамічні процеси фінансової політики не знаходять свого закріплення у фінансовому законодавстві, а окремі етапи формування характеризуються декларативністю через відсутність механізму їх реалізації. Тому, на нашу думку, важливим залишається прийняття Закону України «Про засади фінансової політики України» та розробка і затвердження Кабінетом Міністрів України плану заходів з реалізації основ фінансової політики України.

Удосконалення термінології щодо фінансових правовідносин сприятиме не лише формуванню високого рівня правової культури суспільства, прозорості процесів правозастосування, а й зміцненню законності, реалізації принципу верховенства права, дотриманню правопорядку, забезпеченню конституційних гарантій в усіх сферах життя.

¹ Великий енциклопедичний юридичний словник / За заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученко. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с. – С. 652.

² Конституція України / <http://zakon.rada.gov.ua>

³ Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.: іл. + вкл. 88 с. – С. 534.

⁴ Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»/<http://zakon.rada.gov.ua>

⁵ Концепція переходу Української Радянської Соціалістичної Республіки до ринкової економіки від 01.11.1990 № б/н. / <http://zakon.rada.gov.ua>

⁶ Закон України «Про концепцію функціонування і розвитку фондового ринку в Україні» від 29.04.94 р. № 277 / <http://zakon.rada.gov.ua>

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1789 «Про схвалення Концепції функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України» / <http://mfu.gov.ua>

⁸ Законом України «Про національний банк України» / <http://zakon.rada.gov.ua>

⁹ Постанова НБУ «Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України» від 30.12.1998 № 566 / <http://mfu.gov.ua>

¹⁰ Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України» від 01.12.00 № 475 / <http://mfu.gov.ua>

¹¹ Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» / <http://zakon.rada.gov.ua>

¹² Постанова Верховної Ради Української РСР від 1 листопада 1990 року № 438-ХІІ Про проекти Концепції та Програми переходу Української РСР до ринкової економіки (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1990. – № 48. – Ст. 631)

¹³ Послання Президента України до Верховної Ради України № 276а/2000 від 23 лютого 2000 року. Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000–2004 рр. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=276%E0%2F2000&chk=kkMMfBEvM6xU OukgZigPESjRHI43Es80msh81e6>

¹⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.08 № 1656-р «Про схвалення Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2010 року»/ http://www.uazakon.com/documents/date_3w/pg_gnuwsw.htm

¹⁵ Енергетична Стратегія України на період 2030 року схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 145-р <http://zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc>

Резюме

У статті досліджено окремі поняття, що пов'язані з фінансовою діяльністю держави, зокрема і підходи до визначення поняття фінансової політики та її складових, фінансової звітності, фінансового ринку. Приділено увагу проблемам правового регулювання основ побудови фінансової політики, стратегій її реалізації.

Ключові слова: фінансова діяльність, фінансове право, фінансовий ринок, фінансова звітність, фінансова політика, контроль.

Резюме

В статье отдельные понятия, связанные с финансовой деятельностью государства, подходы к определению понятия финансовой политика и ее составляющих, финансовой отчетности, финансового рынка. Уделено внимание проблемам правовой регуляции основ построения финансовой политики, стратегий ее реализации.

Ключевые слова: финансовая деятельность, финансовые права, финансовый рынок, финансовая политика, контроль.

Summary

In the article explored basic aspects of financial activity of the state and approaches to determination of concept of financial policy and its constituents, financial accounting, financial market. Attention is spared to the problems of the legal adjusting of basis of financial policy and strategies of its realization.

Key words: financial activity, financial law, financial market, financial accounting, financial policy, control.

Отримано 29.03.2010

Ю. О. ГЕЛИЧ

Юлія Олександрівна Гелич, здобувач Національного авіаційного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ТАЄМНИЦІ ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Одним із засобів пізнання процесів, об'єктів та явищ у юридичній науці є їх класифікація. Причому чим більше критеріїв для класифікації будь-якого правового поняття, тим ґрунтовнішим може бути розуміння сутності та складових відповідного процесу, об'єкту або явища. Проблематика класифікації інформаційно-правових гарантій таємниці особистого життя людини є новою для юридичної науки, оскільки класифікація прав людини і громадянина у переважній більшості своїй детально аналізувалися представниками наук теорії держави та права, конституційного права, цивільного права. Однак бурхливий розвиток інформаційних відносин, що спричиняє системне необґрунтоване поширення інформації про особисте життя людини, вимагає від дослідників саме інформаційно-правової науки наукового обґрунтування сутності та змісту поняття таємниці особистого життя людини, а відтак – класифікації відповідних інформаційно-правових гарантій.

Варто відзначити, що розв'язання зазначеної проблематики частково започаткували такі дослідники. А. В. Соловйов умовно поділяє цивільно-правові гарантії права людини на життя на такі групи: а) правові норми, які формують сприятливі умови для реалізації права людини на життя; б) правові норми, які усувають перешкоди в реалізації права людини на життя; в) правові норми, які безпосередньо врегульовують права та обов'язки учасників суспільних відносин щодо реалізації права людини на життя та встановлюють